

УДК 21.14

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.64.14>

ВОСКРЕСІННЯ І ПЕРЕВТІЛЕННЯ: ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ВІЧНОГО ЖИТТЯ В ХРИСТІЯНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Лілія Компанієць

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
навчально-науковий інститут філософії, культурології, політології,
кафедра теорії культури та філософії науки
майдан Свободи, 4, 61022, м. Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8516-890X>*

У статті здійснено філософсько-релігієзнавчу реконструкцію ідеї вічного життя в християнському дискурсі через призму інтерпретації перевтілення як універсального смислотворчого принципу духовної культури. Показано, що концепт «воскресіння», який у домінуючому християнському дискурсі здебільшого редукується до догматичної есхатологічної моделі, має полісемантичну структуру та формується внаслідок тривалого процесу культурної стратифікації, символічної трансляції та міграції смислів. У статті обґрунтовано актуальність дослідження, яка зумовлена стереотипними уявленнями щодо походження ідеї вічного життя (ідеї перевтілення), що призвело до нівелювання концепту перевтілення в європейській та вітчизняній культурі та формування дослідницьких лакун.

У тексті визначено мету роботи, яка полягає в концептуально-семантичному та феноменолого-герменевтичному осмисленні ідеї вічного життя як перевтілення шляхом аналізу біблійного корпусу текстів і реконструкції універсального смислового ядра концепту «воскресіння». Методологічно стаття спирається на синтез феноменологічного підходу, структуралістського аналізу та герменевтичної інтерпретації.

У статті пропонуються авторські інтерпретації ідеї вічного життя (через ідею перевтілення) як базового універсального концепту, що латентно функціонує в християнській традиції під семантичним покровом теми «воскресіння». Показано, що ідея перевтілення виконує інтегративну смислотворчу функцію.

У тексті обґрунтовуються висновки, які засвідчують, що мотиви передіснування, повернення душі, відплати та нагороди, а також причинно-наслідкової відповідальності формують внутрішню узгоджену смислову мережу біблійного тексту, де ідея перевтілення є умовою реалізації божественної справедливості та духовної еволюції особистості. З такого погляду християнський дискурс постає як відкритий символічний простір, у якому універсальні антропологічні смисли – життя, смерть, перетворення, відповідальність і спасіння – перебувають у динамічному процесі переосмислення, а концепт «воскресіння» є ключем до цілісного розуміння біблійної антропології та духовної логіки християнської культури.

Ключові слова: воскресіння, ідея вічного життя, перевтілення, християнська антропологія, біблійний дискурс, символічна трансформація, смислотворчий принцип.

Актуальність. У релігійній та світській свідомості представників вітчизняної і західної культури тривалий час існували стереотипні уявлення щодо історії виникнення ідеї вічного життя. Її атрибутом у різних духовних картинах світу була тема перевтілення душ, процес їх повернення в поцейбічний світ. Остання, як правило, і тепер інтерпретується науковцями винятково як феномен східних релігійно-філософських традицій. Таке історичне нівелювання ідеї вічного життя (як процесу перевтілення) поступово сприяло формуванню спрощених, неточних її тлумачень і, як наслідок, її смислового «випадіння»

© Компанієць Л., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

зі світоглядного контексту європейської культури. Окреслене розуміння закріпилося в повсякденному, релігійному, християнському та світському дискурсі, і тепер породжує низку ідеологічних кліше та дослідницьких лагун.

Водночас слід підкреслити: ігнорування того факту, що ідея перевтілення в різних формах свого буття була органічним складником, і не тільки вітчизняного світогляду, суттєво збіднює розуміння історії релігійної культури. Уявлення про перевтілення простежуються в релігійній свідомості трипільської культури, в уявленнях стародавніх слов'ян, в езотеричних традиціях, анімістичних віруваннях, апокрифічних текстах, а також у повсякденних поглядах, які згодом зазнали трансформації в межах християнської свідомості. Їхні «відбитки» і сьогодні зберігаються в народній релігійності українців, у містичних традиціях історії. Це засвідчує глибинну укоріненість ідеї вічного життя (як перевтілення) в культурній пам'яті народу та її існування в різні історичні епохи.

У цьому контексті актуальною для фахівців релігієзнавців залишається необхідність переосмислити, розробити та інтерпретувати головні концепти релігійної культури з позицій академічного релігієзнавства, зорієнтованого на принципи плюралізму, об'єктивності, історизму, відкритості та поліметодичності. Саме фахівці культивують смислові виміри понять історії поза упередженими ідеологічними настановами різних епох, вибудовують шляхи до їх універсалізації. Такий підхід дає змогу не лише подолати спрощені моделі розуміння релігійних тем та ідей, а й інтегрувати їх у більш широкий контекст розвитку духовної культури людства.

Методологічним підґрунтям дослідження є залучення концептуально-семантичного й герменевтичного підходів. Відповідно до цього головним завданням релігієзнавців у сфері духовної культури постає розкриття фундаментальних ідей та здійснення операцій із базовими концептами, що виробляються культурами. Саме в такому теоретико-методологічному ракурсі аналіз ідеї вічного життя постає як актуальне наукове завдання представника сучасного релігієзнавства [1–3].

Метою статті є концептуально-семантичне та феноменолого-герменевтичне осмислення ідеї вічного життя як перевтілення в християнському дискурсі шляхом аналізу біблійного корпусу текстів і реконструкції універсального смислового ядра концепту «воскресіння».

Проблема реконструкції базових ідей релігійної культури людства, до яких належить ідея вічного життя (як перевтілення), має фундаментальне значення для прояснення історіогенезу, семантичної багатовимірності та смислотворчого потенціалу концепту «воскресіння», який у межах домінантної християнської та вітчизняної свідомості нерідко редукується до догматично фіксованої інтерпретації, переважно відірваної від власних доісторичних, міфо-ритуальних і культурно-антропологічних передумов. Така редукція внеможливіє розуміння «воскресіння» як полісемантичного феномену, що формується в тривалому процесі культурної стратифікації та символічної трансляції смислів.

У методологічному вимірі концепт постає не як номінативна одиниця чи суто логіко-дискурсивна конструкція, а як феномен свідомості в гуссерлівському сенсі – як смислова інтенційність, у якій сходяться історичний досвід, екзистенційні переживання, образні структури та колективні уявлення. Водночас у структуралістській перспективі концепт функціонує як вузловий елемент символічної системи культури, що перебуває у відношеннях опозицій, трансформацій і заміщень, формуючи стійкі, хоча й історично мінливі, матриці смислотворення. Саме сукупність цих інтенційних, асоціативних та структурних нашарувань і становить, на наш погляд, концепт як багатовимірну семіотично-онтологічну реальність.

З герменевтичного боку, розкриття концепту є не актом остаточного визначення, а процесом нескінченного тлумачення, що розгортається в «герменевтичному колі» між частиною і цілим, між історичним горизонтом тексту та горизонтом інтерпретатора. Рух від мовних номінацій і різномовних словоформ до виявлення універсального смислового ядра передбачає подолання культурних і конфесійних демаркацій, відкриває доступ до метатериторії загальних антропологічних смислів, у просторі яких ідея перевтілення функціонує як архетипна структура людського досвіду.

Визначення концепту, так, має принципово стратифікований характер і формується з історично різнорідних смислів, що відрізняються за часом виникнення, походженням, символічним кодом і семантичним наповненням. Їх інтеграція в аналітичному визначенні є, по суті, генетичною реконструкцією, спрямованою на виявлення трансформацій смислу в процесі «міграції» ідей між різними культурними, релігійними та дискурсивними формаціями.

Відповідно, завдання та мета роботи полягає не лише у фіксації історичних значень понять, сформованих у просторі християнської культури, а й у феноменолого-герменевтичному відстеженні смислів, які були витіснені, маргіналізовані або латентно присутні в культурній пам'яті епох. Аналітична оптика дослідження зосереджується на розгортанні теми перевтілення у двох взаємодоповнювальних вимірах: апіорному – як онтологічної передумови та атрибуту релігійної свідомості, й апостеріорному – як історично змінної траєкторії актуалізації універсального смислового ядра в конкретних соціокультурних контекстах.

Такий синтетичний підхід, що поєднує феноменологічну редукцію, структуралістський аналіз і герменевтичну інтерпретацію, дає змогу концептуалізувати ідею вічного життя (через ідею перевтілення) не як локальний чи запозичений феномен, а як універсальний смислотворчий принцип, інтегрований у глибинні структури духовної культури та колективної свідомості людства.

Ключовою траєкторією розгортання досліджуваної проблематики є корпус текстів Святого Письма як складний багатосаровий дискурсивний простір, у просторі якого латентно функціонують і періодично актуалізуються смислові лінії ідеї перевтілення. Ідеться не про пряме догматичне ствердження цієї ідеї, а про її присутність на рівні глибинних смислових структур, символічних мотивів і наративних моделей, що формують повсякденний та релігійний горизонт сприйняття християнської реальності. Саме в цьому вимірі біблійний текст постає як феномен культури, відкритий до багатовекторного тлумачення й смислового «прочитування» поза межами ортодоксально закріплених екзегетичних схем [1–3].

Дослідники (представники західної культури) релігійних тем та ідей, Святого Письма, філософи, богослови, неодноразово наголошували на наявності в біблійному корпусі внутрішніх напружень, семантичних зсувів і невимовних смислів, що не зводяться до єдиної системи догматичних положень. Осягнення біблійного тексту, отже, вимагає пошуку ширшого концептуального контексту, здатного інтегрувати ці суперечності без їх насильницького усунення. У цьому сенсі показовою є позиція гарвардського філософа ХІХ століття Френсіса Боуена, який звернув увагу на те, що біблійні коментатори систематично ігнорували або нейтралізували очевидні, неодноразово повторювані смислові інтенції тексту, які вказують на уявлення, споріднені з ідеєю перевтілення. На думку мислителя, така інтерпретаційна сліпота зумовлена стійким конфесійним упередженням щодо цієї ідеї, внаслідок чого її витіснили в площину суто метафоричних або алегоричних тлумачень [4–16].

З погляду нашої авторської інтерпретації, за образами та сюжетними конфігураціями біблійних текстів розгортається складна гра смислів, у якій ідея перевтілення наявна у формі свого універсального смислового ядра. У «шедеврї християнської думки» вона не

постає як окрема доктрина, а вплітається в безперервний ланцюг перетворень, переходів і повторів, де буття мислиться як процес, а не як раз і назавжди завершений акт. У цьому нарративному просторі ідея перевтілення «перетікає» між світлом і тінню, між явним і прихованим, ковзає на межі історичної пам'яті та міфологічного забуття, зберігаючись у тих смислових зонах тексту, що заблукали в межах офіційної догматики.

Її смислові модули існування транслюються під семантичним покривом концепту «воскресіння», а також відображаються в мотивах ідеї передіснування душі, які фіксуються як на рівні апокрифічних текстів, так й у народних релігійних уявленнях [1; 17–21]. Святе Письмо в цьому аспекті не лише репрезентує трансцендентні ідеї, а й зберігає повсякденний рівень розгортання ідеї перетворення, вбудований у колективні уявлення, вірування та мовні практики відповідної епохи. Саме тут ідея перевтілення постає як атрибут релігійної свідомості, що функціонує на допонятійному, додогматичному рівні.

Значущими в цьому сенсі є євангельські фрагменти, у яких воскресіння мислиться не як унікальний есхатологічний акт, а як форма повернення особистості у світ живих. Так, у Євангелії від Марка зазначається, що цар Ірод, почувши про Ісуса, вважав його Іваном Хрестителем, який воскрес із мертвих; інші ж говорили, що це Ілля або один із пророків, який знову з'явився [Мк. 6:14–15]. Аналогічні уявлення фіксуються у відповідях на запитання Христа до учнів: «За кого шанує Мене народ?» – «Кажуть, що хтось із древніх пророків воскрес» [Мф. 16:14]. У цих свідченнях, фрагментах тексту, слово «воскресіння» функціонує в значенні повторного втілення, повернення душі «назад у тіло», що було органічним складником світоглядного горизонту тогочасної спільноти.

Отже, у межах цієї роботи реінкарнація концептуалізується не як маргінальна чи запозичена ідея, а як константа релігійної культури, універсальний концепт світорозуміння, який у різних історико-культурних формаціях набуває відмінних семантичних оболонок, зберігаючи при цьому своє глибинне смислове ядро. Саме така інтерпретація дає змогу по-новому осягнути, переосмислити біблійний текст – не як замкнену догматичну систему, а як живий простір трансляції універсальних антропологічних смислів.

Як методологічно значуще доповнення слід додати, що протягом усього корпусу євангельських нарративів у словах Спасителя відсутні будь-які прямі висловлювання, спрямовані на заперечення ідеї перевтілення (як вічного коловертання душ), попри її ритмічно пульсуючу присутність у запитаннях, очікуваннях і світоглядних установах його сучасників. Така відсутність заперечення є принципово важливою з герменевтичного боку, оскільки дає змогу трактувати ідею перевтілення не як маргінальну або сторонню біблійному мисленню, а як латентний, допущений до горизонту релігійної свідомості сенс, що не потребував спеціального спростування.

Показовим у цьому сенсі є євангельський епізод зцілення сліпонародженого, де учні звертаються до Христа з питанням: «Равви! Хто згрішив, він чи батьки його, що народився сліпим?» [Ін. 9:2]. Сам спосіб формулювання цього запитання засвідчує наявність у свідомості учнів переконання в можливості допологового або передбуттєвого гріха, що логічно передбачає ідею повторного існування душі. Відповідь Спасителя – «не згрішив ні він, ні батьки його» [Ін. 9:3] – не містить заперечення самої можливості такого способу мислення, а лише зміщує причинно-наслідковий акцент, пропонуючи іншу інтерпретацію конкретної події. З феноменологічної перспективи це означає, що ідея перевтілення входить до дорефлексивного простора релігійної свідомості епохи, у просторі якого вона не потребує ані доведення, ані спростування.

З огляду на це, можна стверджувати, що зазначена ідея «пульсує» в культурному просторі біблійних часів як самоочевидна можливість буття, у якій відсутній навіть тінювий

сумнів щодо її здійсненності. У текстах Святого Письма вона поступово трансформується й семантично згортається в тему нагороди й відплати, що наскрізно пронизує як Старий, так і Новий Завіт. Саме в цій трансформації виявляється механізм «міграції» смислового ядра ідеї перевтілення – від прямого уявлення про повторне життя до етико-онтологічного закону причинно-наслідкової відповідальності.

Інтерпретація біблійних сюжетів крізь призму доктрини перевтілення дозволяє актуалізувати глибинні пласти їх змісту, насамперед у розумінні божественної справедливості як закону смислової еквівалентності вчинку й наслідку. Принцип «око за око» [Мф. 5:38], який у традиційній екзегезі часто розглядається виключно як юридична або моральна формула, у цьому контексті постає як онтологічний закон повернення, що реалізується не лише в межах одного земного існування. Нагірна проповідь, присвячена розкриттю причинно-наслідкового зв'язку між думками, словами і вчинками людини, набуває статусу універсальної етичної матриці, в якій кожна дія має відповідний екзистенційний наслідок.

Висловлювання Ісуса та апостола Павла щодо міри суду й міри відплати («яким судом судите, таким будете судимі» [Мф. 7:2]; «що посіє людина, те й пожне» [Гал. 6:7]) в цій оптиці фіксують не лише моральний імператив, а й структурний принцип буття, який зберігає свою дієвість незалежно від часових і тілесних меж людського існування. Аналогічний мотив звучить у «Книзі пророка Авдія» («як ти чинив, так буде з тобою» [Авд. 1:15]) та в апокаліптичному дискурсі «Книги Одкровення» («хто веде в полон, той сам піде в полон» [Об'явл. 13:10]), де ідея відплати набуває космічного, надіндивідуального виміру. У книзі Буття тема повернення гріхів звучить у словах Бога: «Хто проллє людську кров, того кров проллється рукою людини» [Гал. 6:7].

Відомий заклик Спасителя не чинити опору злу, підставити іншу щоку, у такому тлумаченні не скасовує принцип відплати, а радше переводить його з площини негайної соціальної реакції в трансцендентний вимір тривалого буттєвого балансу. Так, перевтілення постає як прихований, але системоутворювальний концепт біблійного світобачення, який забезпечує внутрішню логіку божественної справедливості та цілісність морального порядку світу.

Окреслена авторська інтерпретація дає змогу розглядати ідею вічного життя як періодичного повернення душі у світ не як альтернативну або опозиційну християнству доктрину, а як універсальне смислове підґрунтя, що в біблійному дискурсі зазнало символічної трансформації, яке збереглося у вигляді концептів «воскресіння», «нагороди» та «відплати». Саме така перспектива надає можливість цілісного філософсько-релігієзнавчого прочитання Святого Письма як тексту, що транслює архетипні структури людського буття й відповідальності.

Поза концептуальним горизонтом ідеї перетворення для богословської свідомості залишаються відкритими фундаментальні питання: про причини людських страждань і принижень, про сенс і телеологію людського життя, про подолання страху смерті та про способи реалізації спасіння як здобуття безсмертя. Саме на ґрунті цієї смислової лакуни в повсякденній релігійній свідомості виникають світоглядні кризи, що супроводжуються екзистенційними станами сучасної людини (зневіри, відчуженість, екзистенційні тривоги та ін.), що в перспективі призводить до дистанціювання людини від релігійної традиції, світоглядної матриці.

У такому ракурсі божественна справедливість і милосердя постають не як взаємовиключні принципи, а як взаємопов'язані аспекти єдиного онтологічного порядку, що реалізується через закон відплати. Цей закон у межах запропонованої інтерпретації логічно передбачає ідею перевтілення як умову поступової еволюції душі, її морального вдосконалення та руху до божественної повноти.

Святе Письмо перед нами постає як складна семіотична матриця, що у «дзеркальному» вигляді фіксує і репрезентує спектр значень концепту «воскресіння мертвих», притаманних відповідному історико-культурному контексту. Аналіз біблійного корпусу засвідчує, що ці значення не зводяться до єдиного догматичного розуміння, а розщеплюються щонайменше на дві взаємопов'язані, але методологічно відмінні траєкторії свого смислового розгортання.

Перша траєкторія, умовно окреслена як «горизонтальна», апелює до уявлень про тілесне воскресіння як подію, що відбувається в межах просторово-часової реальності. У цьому вимірі воскресіння мислиться як повернення життєвого принципу до тілесної форми – або безпосередньо «тут і тепер», або після певного, більш тривалого часового інтервалу. Саме ця логіка домінує в біблійних наративах про відновлення життя конкретних осіб і функціонує в категоріях історичного часу та тілесної присутності.

Друга траєкторія – «вертикальна» – спрямовує інтерпретацію в площину онтологічної трансформації, орієнтованої на духовне «повстання» та уявлення про воскресіння у духовному тілі. Тут ідеться не стільки про відновлення біологічного життя, скільки про зміну модусу існування суб'єкта, перехід до іншого рівня буття, що виходить за межі емпіричної тілесності. Обидві траєкторії співіснують у біблійному тексті, створюючи напружене смислове поле, у якому тілесне й духовне не протиставляються жорстко, а перебувають у відносинах взаємного проникнення.

У цьому контексті смислові рівні ідеї вічного життя як повернення, перевтілення пронизують Святе Письмо як латентна, але структурно значущий складник. Тема перетворення актуалізується в значенні процесу переходу – руху, просування, «переселення» духовної субстанції (душі) в тілесну оболонку, що може осмислюватися як поточний, динамічний акт, а також як процес зворотного характеру – повернення «назад у тіло». Так, ідея перевтілення функціонує як концептуальний міст між горизонтальним і вертикальним вимірами біблійного світобачення.

«Горизонтальна» лінія чітко простежується в біблійній історії як мотив повернення душі до тіла після нетривалого проміжку часу після смерті. Класичним прикладом є розповідь про воскресіння сина сунемитянки пророком Єлісеєм, де описано поступове «оживлення» тіла й повернення життєвого дихання [4 Цар. 4:35]. Аналогічну структуру має і наратив про воскресіння Лазаря Ісусом Христом. Попри наголошення на тривалості смерті («вже смердить, бо чотири дні, як він у труні» [Ін. 11:39]), акт воскресіння описується як повернення померлого до тілесної реальності: «І вийшов померлий, обвитий по руках і ногах» [Ін. 11:43–44]. У цих сюжетах воскресіння мислиться як відновлення цілісності, тобто тілесно-душевної єдності, що дає змогу інтерпретувати їх у категоріях «повторного входження» життєвого принципу в тіло.

У сукупності ці тексти дають змогу говорити про те, що біблійне уявлення про воскресіння містить не лише есхатологічний вимір майбутнього, а й концепцію багаторазової актуалізації життя в межах історичного часу. Саме тут ідея вічного життя як вічного повернення постає не як зовнішній або запозичений елемент, а як внутрішній смисловий ресурс біблійної антропології, що забезпечує цілісність розуміння життя, смерті й трансформації буття.

Так, запропонована інтерпретація дає змогу розглядати воскресіння у Святому Письмі як полісемантичний концепт, що поєднує горизонтальну логіку тілесного відновлення та вертикальну логіку духовного перетворення. У просторі цієї двовекторної моделі ідея перевтілення виконує функцію смислотворчого медіатора, який інтегрує різні рівні релігійного досвіду в єдину онтологічну картину світу.

Проведене дослідження засвідчує, що інтерпретація ідеї перевтілення у християнстві потребує виходу за межі редукціоністських догматичних схем і звернення до багатовимірної семантики біблійного тексту як феномену духовної культури. Аналіз Святого Письма в концептуально-семантичному, герменевтичному та феноменологічному вимірах дає змогу стверджувати, що впродовж усього біблійного нарративу актуалізується багатшарова структура смислів, ядром якої постає ідея вічного життя (як перевтілення), символічно «одягнена» в словоформу «воскресіння». Саме ця словоформа функціонує як семантичний медіатор, що приховує, водночас зберігає і транслює універсальне смислове ядро ідеї перетворення.

У просторі запропонованої інтерпретації зазначена ідея постає не як альтернативна або конфронтаційна щодо християнства доктрина, а як базова ідея, універсальний концепт світорозуміння, який у різних культурно-історичних формаціях набуває відмінних символічних оболонок, зберігаючи при цьому свою внутрішню смислову сталість. Вона функціонує як константа духовних культур, присутня в релігійній свідомості на апіорному рівні – як структурний елемент світоглядних картин світу, що визначає спосіб осмислення життя, смерті та трансформації буття, – і на апостеріорному рівні, де універсальність її смислового ядра проявляється як атрибут релігійних моделей універсуму.

Під час роботи з'ясовано, що біблійне розуміння воскресіння не є однорідним і зводимим до єдиного есхатологічного сценарію, а розгортається у двох взаємопов'язаних вимірах – «горизонтальному» та «вертикальному». Перший фіксує уявлення про тілесне відновлення життя у просторово-часових координатах історичної реальності; другий орієнтує на духовне повстання й трансформацію способу буття. У цій двовекторній моделі ідея перевтілення виконує інтегративну функцію, поєднуючи тілесне й духовне, історичне й трансцендентне в єдину онтологічну логіку.

Доведено, що мотиви повернення душі до тіла, передіснування, відплати та нагороди, а також причинно-наслідкової відповідальності людини за свої вчинки, думки і слова, утворюють внутрішньо узгоджену смислову мережу біблійного тексту. Саме в цій мережі ідея перевтілення постає як необхідна умова реалізації божественної справедливості й милосердя, що не обмежуються одним земним життям, а розгортаються в тривалій перспективі духовної еволюції особистості.

Так, християнський дискурс у запропонованому прочитанні постає не як замкнена догматична система, а як відкритий символічний простір, у якому універсальні антропологічні смисли – життя, смерть, перетворення, відповідальність і спасіння – перебувають у динамічному процесі переосмислення. Смислове ядро ідеї перевтілення транслюється через концепт «воскресіння», виявляється ключем до цілісного розуміння біблійної антропології та духовної логіки християнської культури загалом.

Список використаної літератури

1. Компанієць Л. Ідея реінкарнації в світовій культурі. Київ : НАН України імені Г.С. Сковороди, УАР. 2014. 312 с.
2. Компанієць Л. Концептуальна матриця ідеї вічного всесвіту Орігена: філософські інтерпретації. *Вісник ХНУ імені Каразіна серія «Теорії культури та філософії науки»*. 2024. № 69. С. 32–39. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2024-69-04>.
3. Компанієць Л. Метаморфози ідеї реінкарнації: теософські парадигми та інтерпретації сучасності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки»*. 2025. № 72. С. 22–27. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2025-72-03>.

4. Mircea Eliade. History of religious ideas. Volume 1. From the Stone Age to the Eleusinian Mysteries. The University of Chicago Press, 1981. 508 p.
5. Zachhuber J. The Rise of Christian Theology and the End of Ancient Metaphysics: Patristic Philosophy from the Cappadocian Fathers to John of Damascus. London : Oxford University Press. 2020. p. 32. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198859956.001.0001>.
6. Albrecht M. Reincarnation: A Christian Critique of a New Age Doctrine. Downers Grove, Illinois : InterVarsity Press. 1987. 139 p.
7. Algeo J. Reincarnation Explored. Wheaton, Illinois : Theosophical Pub. House. 1987. 151 p.
8. Alger W., Abbot E. The Destiny of the Soul: A Critical History of the Doctrine of A Future Life. 1878. 2 volumes. New York : Greenwood Press. 1968. 1008 p.
9. Origen. The Writings. London: Hamilton & Co., Dublin: John Robertson & Co. P. 478. Web site. URL: <https://www.gutenberg.org/files/70693/70693-h/70693-h.htm>.
10. Origen: On First Principles, Reader's Edition (Oxford Early Christian Texts) Oxford University Press Publication date. 2018. 784 p.
11. Ajani Y. A., Enakrire R. T., Oladokun B. D., Bashorun M. T. Reincarnation of libraries via metaverse: A pathway for a sustainable knowledge system in the digital age. *Business Information Review*. 2023. Vol. 40(4). pp. 191–197. <https://doi.org/10.1177/02663821231208044>.
12. MacGregor G. Reincarnation in Christianity: A New Vision of the Role of rebirth in Christian Thought. Quest Books. 1990. 200 p.
13. Patru A. G. Reincarnation or eternal life? A reassessment of the dilemma from a cultural studies perspective and by resorting to the plurality of Christian eschatologies. *HTS Theologesie Studies*. 2022. vol. 78. n. 1 pp. 1–9. <https://doi.org/10.4102/hts.v78i1.7857>.
14. Raymond A. Moody Life After Life: The Investigation of a Phenomenon-Survival of Bodily Death. Rider. 2001. 175 p.
15. Rosen S. The Reincarnation Controversy: Uncovering the Truth in the World Religions Published by Torchlight Publishing. 1997. 144 p.
16. Blavatsky H. P. The Theosophical Glossary. (Edited Dec 2019 & Nov 2022). CreateSpace. Independent Publishing Platform. 1892. 298 p. Web site. URL: <https://www.theosophy-ult.org.uk/wp-content/uploads/2014/05/HP-Blavatsky-Theosophical-Glossary.pdf>.
17. Шевченко В. М. Словник–дослідник з релігієзнавства. Київ : Наукова думка, 2004. 560 с.
18. Філософський енциклопедичний словник / укл. В. І. Шинкарук, Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов, А. Т. Ішмуратов, П. Ф. Йолон, Г. П. Ковадло, А. М. Колодний та ін. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
19. Сучасний словник іншомовних слів / уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2006. 789 с.
20. Словник біблійного богослов'я / за ред. Ксав'є Леон-Дюфура, Жана Люпласі та ін. Львів : Видавництво Отців Василіян «Місіонер», 1996. 934 с.
21. Етимологічний словник української мови. В 7 томах / укл. Р. В. Болдирев, В. Т. Коломієць, А. П. Критенко та ін. Київ : Наукова думка, 1982. Т. 1. А–Г. 631 с.
22. Біблія. Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. / Із мови давньоєврейської та грецької на українську наново перекладена. Українське біблійне товариство. Київ, 1991. 1255 с.

RESURRECTION AND REINCARNATION: THE PHENOMENOLOGY OF ETERNAL LIFE IN CHRISTIAN CULTURE

Liliia Kompaniets

V. N. Karazin Kharkiv National University,

Educational and Scientific Institute of Philosophy, Cultural Studies, and Political Science,

Department of Theory of Culture and Philosophy of Science

Svobody Square, 4, 61022, Kharkiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-8516-890X>

The article undertakes a philosophical and religious-studies reconstruction of the idea of eternal life in Christian discourse through the prism of interpreting reincarnation as a universal meaning-forming principle of spiritual culture. It is shown that the concept of “resurrection,” which in dominant Christian discourse is largely reduced to a dogmatic eschatological model, possesses a polysemantic structure and is formed through a long process of cultural stratification, symbolic transmission, and the migration of meanings. The article substantiates the relevance of the study, which is обусловлена stereotypical notions regarding the origin of the idea of eternal life (the idea of reincarnation), leading to the marginalization of the concept of reincarnation in European and Ukrainian cultural traditions and to the emergence of research lacunae.

The text defines the aim of the study, which consists in the conceptual-semantic and phenomenological-hermeneutic comprehension of the idea of eternal life as reincarnation through an analysis of the biblical corpus of texts and the reconstruction of the universal semantic core of the concept of “resurrection.” Methodologically, the article relies on a synthesis of the phenomenological approach, structuralist analysis, and hermeneutic interpretation.

The article proposes original interpretations of the idea of eternal life (through the idea of reincarnation) as a basic universal concept that functions latently within the Christian tradition under the semantic veil of the theme of “resurrection.” It is demonstrated that the idea of reincarnation performs an integrative meaning-forming function.

The conclusions substantiate that the motifs of pre-existence, the return of the soul, retribution and reward, as well as causal responsibility, form an internally coherent semantic network of the biblical text, within which the idea of reincarnation serves as a condition for the realization of divine justice and the spiritual evolution of the person. From this perspective, Christian discourse appears as an open symbolic space in which universal anthropological meanings—life, death, transformation, responsibility, and salvation—exist in a dynamic process of reinterpretation, and the concept of “resurrection” functions as a key to a holistic understanding of biblical anthropology and the spiritual logic of Christian culture.

Key words: resurrection, idea of eternal life, reincarnation, Christian anthropology, biblical discourse, symbolic transformation, meaning-forming principle.

Дата першого надходження статті до видання: 23.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026